

APA (American Psychiatric Association, Yhdysvaltojen Psykiatriyhdistys) on antanut käyttöön joitakin kehitteillä olevia arviointimenetelmiä jatkotutkimuksia ja kliinistä arviointia varten. Nämä potilaan arviointimenetelmät kehitettiin käytettäväksi potilaan alkuhaastattelussa ja hoidon etenemisen seurannassa. Niitä tulisi käyttää tutkimuksessa ja kokeilukäytössä kliinistä päätöksentekoa mahdollisesti helpottavina apuvälineinä, ei ainoana diagnoosien teon perusteina. Käyttö-, pisteytys- ja tulkintaohjeet on tarjottu ohessa ja lisää taustatietoa näistä menetelmistä voi löytää DSM-5:stä. APA toivoo, että klinikot ja tutkijat keräisivät lisätietoja menetelmän hyödyllisyydestä potilaan tilan arvioimisessa ja hoidon parantamisessa osoitteeseen <http://www.dsm5.org/Pages/Feedback-Form.aspx>.

Menetelmä: Kulttuurinen haastattelu (CFI)

Myönnetyt oikeudet: Tätä materiaalia saa kopioida tutkimus- ja potilaskäyttöön ilman erillistä lupaa.

Tekijänoikeuksien omistaja: American Psychiatric Association (APA)

Jos haluat anoa lupaa muuhun, kuin yllä määriteltyyn käyttöön, ota yhteyttä Suomen Psykiatriyhdistykseen.

DSM ja DSM-5 ovat American Psychiatric Associationin rekisteröityjä tavaramerkkejä ja niitä käytetään tässä luvanvaraisesti. Näiden termien käyttö ilman American Psychiatric Associationin myöntämää lupaa on kiellettyä. Tavaramerkin käyttö ei tarkoita sitä, että American Psychiatric Association jollakin tapaa tukisi tätä tuotetta.

Käännösoikeudet:

Käännetty luvanvaraisesti DSM-käsikirjan (Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders) viidennestä laitoksesta. © 2013 American Psychiatric Association (APA). Kaikki oikeudet pidätetään. Mitään osaa tästä materiaalista ei saa jäljentää tai käyttää APA:n tekijänoikeuksia rikkovalla tavalla ilman kirjallista lupaa APA:lta. Tämä kielto koskee luvaton käyttöä tai jäljentämistä sen kaikissa muodoissa. APA ei ole ottanut osaa tämän julkaisun kääntämiseen englannista suomeksi, eikä ole vastuussa käännöksessä esiintyvistä virheistä, vajaavaisuuksista tai muista mahdollisista puutteista.

Translated with permission from the Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, Fifth Edition. ^{TM} Copyright ©2013 American Psychiatric Association. All Rights Reserved. Unless authorized in writing by the APA, no part may be reproduced or used in a manner inconsistent with the APA's copyright. This prohibition applies to unauthorized uses or reproductions in any form. The American Psychiatric Association played no role in the translation of this publication from English to the Finnish language and is not responsible for any errors, omissions, or other possible defects in the translation of the publication.

Kaikki uudelleenjulkaisemista ja kaupallisia lisenssejä koskevat pyynnöt pitää osoittaa Yhdysvaltojen Psykiatriyhdistykselle (permissions@psych.org).

Kulttuurinen haastattelu

Suluissa ilmoitetaan lisähaastattelut, jotka auttavat syventämään kutakin haastatteluaihetta.

OHJEISTUS HAASTATTELIJALLE

HAASTATTELIJALLE TARKOITETUT OHJEET ON **KURSIVOITU**.

Seuraavien kysymysten tavoitteena on selvittää kliinisen ongelman keskeiset ilmentymät haastateltavan ja hänen sosiaalisen verkostonsa (perheen, ystävien tai muiden ongelman kannalta tärkeiden ihmisten) näkökulmasta. Tämä käsittää ongelman merkityksen, mahdolliset avun lähteet ja palveluihin kohdistuvat odotukset.

JOHDANTO HAASTATELTAVALLE:
Jotta voisit auttaa sinua paremmin, haluaisin ymmärtää ongelmia, joiden vuoksi olet tullut tänne. Haluan tietää **sinun** kokemuksistasi ja ajatuksistasi. Kysyn joitakin kysymyksiä tilanteestasi ja siitä, miten selviydyt ongelmasi kanssa. Muista, että oikeita tai vääriä vastauksia ei ole.

ONGELMAN KULTTUURINEN MÄÄRITTELY

ONGELMAN KULTTUURINEN MÄÄRITTELY

(Selitysmalli, Toimintakyky)

Pyydä haastateltavaa kertomaan näkemyksensä ydinongelmistaan ja keskeisistä huolenaiheistaan.

Keskity tapaan, jolla haastateltava itse käsittää ongelmansa.

Käytä haastateltavan tässä yhteydessä esiin tuomaa käsitettä, ilmaisua tai lyhyttä kuvausta myöhemmissä kysymyksissä (esim. ”erimielisyydet poikasi kanssa”).

Kysy, miten haastateltava määrittelee ongelmansa sosiaaliselle verkostolleen.

Keskity ongelman niihin puoliin, joilla on haastateltavalle eniten merkitystä.

1. Mikä sai sinut tulemaan tänne tänään?

JOS HAASTATELTAVA VASTAA HYVIN LYHYESTI TAI MAINITSEE VAIN OIREET TAI LÄÄKETIETEELLISEN DIAGNOOSIN, JATKA:

Ihmiset ymmärtävät ongelmansa usein omalla tavallaan, joka saattaa olla samanlainen tai erilainen kuin tapa, jolla lääkärit sitä kuvaavat. Kuinka *sinä* kuvaisit ongelmaasi?

2. Ihmisillä on erilaisia tapoja kuvata ongelmaansa perheelleen, ystävilleen tai muille ihmisille yhteisössään. Miten *sinä* kuvaisit ongelmaasi heille?

3. Mikä ongelmassasi huolestuttaa sinua eniten?

KULTTUURISET KÄSITYKSET SYYSTÄ, KONTEKSTISTA JA TUESTA

SYYT

(Selitysmalli, Sosiaalinen verkosto, läkkäät)

Tämä kysymys tuo esille ongelman merkityksen potilaalle, mikä saattaa olla hoidon kannalta oleellista.

Huomioi, että haastateltavat saattavat nimetä useita eri syitä riippuen ongelman tarkastelunäkökulmasta.

Keskity haastateltavan sosiaalisen verkoston näkemyksiin. Ne saattavat vaihdella paljon ja erota haastateltavan näkemyksistä.

4. Miksi arvelet tämän tapahtuvan sinulle? Mistä arvelet [ONGELMAN] johtuvan?

JATKA TARVITTAESSA:

Ihmiset saattavat ajatella ongelmiensa johtuvan ikävistä elämäntapahtumista, ongelmista muiden ihmisten kanssa, fyysisestä sairaudesta, hengellisistä asioista tai monista muista syistä.

5. Mistä perheenjäsenesi, ystäväsi tai muut yhteisösi kuuluvat ihmiset arvelevat [ONGELMIESI] johtuvan?

KUORMITUSTEKIJÄT JA VOIMAVARAT

(Sosiaalinen verkosto, Läheiset, Psykososiaaliset kuormitustekijät, Uskonto ja hengellisyys, Maahanmuuttajat ja pakolaiset, Kulttuurinen identiteetti, läkkäät, Selviytyminen ja avun hakeminen)

<i>Pyydä haastateltavaa kertomaan elämäntilanteestaan keskittyen voimavaroihin, sosiaaliseen tukeen ja sopeutumiskykyyn. Voit kysyä myös muista, joista haastateltava saa apua (esim. työtovereiden tuki tai uskonnolliseen tai hengelliseen toimintaan osallistuminen).</i>	6. Onko sinulla [ONGELMAA] helpottavia tekijöitä, kuten perheen, ystävien tai muiden ihmisten tarjoamaa tukea?
<i>Keskity haastateltavan elinympäristöön liittyviin kuormitustekijöihin. Voit myös tarjota esimerkkinä mm. ihmissuhdeongelmia, syrjintää tai vaikeuksia työssä tai koulussa.</i>	7. Pahentaako [ONGELMAASI] jokin kuormittava asia, kuten taloudelliset vaikeudet tai perheongelmat?

KULTTUURISEN IDENTITEETIN MERKITYS

(Kulttuurinen identiteetti, Psykososiaaliset kuormitustekijät, Uskonto ja hengellisyys, Maahanmuuttajat ja pakolaiset, läkkäät, Lapset ja nuoret)

	Joskus ihmisen taustaan tai identiteettiin liittyvät tekijät voivat helpottaa tai pahentaa [ONGELMAA]. Taustalla tai identiteetillä tarkoitetaan esimerkiksi yhteisöjäsi, puhumiasi kieliä, synnyinpaikkaasi, etnistä taustaasi, sukupuoltasi, seksuaalista suuntautumistasi tai uskontoasi.
<i>Kehota haastateltavaa tarkastelemaan hänen kulttuurisen identiteettinsä keskeisimpiä tekijöitä. Käytä saamaasi tietoa kysymysten 9 ja 10 muokkaamiseen.</i>	8. Mitkä ovat sinulle tärkeimmät taustaasi tai identiteettiisi liittyvät asiat?
<i>Pyydä haastateltavaa kertomaan identiteettiin liittyvistä tekijöistä, jotka helpottavat tai pahentavat ongelmaa.</i> <i>Anna tarvittaessa esimerkkejä (esim. voinnin heikentyminen maahanmuuttajuuteen, etniseen taustaan tai seksuaaliseen suuntautumiseen liittyvän syrjinnän vuoksi).</i>	9. Onko taustassasi tai identiteetissäsi tekijöitä, jotka vaikuttavat [ONGELMAASI]?
<i>Anna tarvittaessa esimerkkejä (esim. maahanmuuttoon liittyvät ongelmat tai sukupolvien väliset tai sukupuolirooleihin liittyvät erimielisyydet).</i>	10. Liittyykö taustaasi tai identiteettiisi tekijöitä, jotka aiheuttavat sinulle muita huolia tai vaikeuksia?

OMIIN SELVIYTYMISKEINOIHIN JA AIKAISEMPAAN AVUN HAKEMISEEN LIITTYVÄT KULTTUURISET TEKIJÄT

OMAT SELVIYTYMISKEINOT

(Selviytyminen ja avun hakeminen, Uskonto ja hengellisyys, läkkäät, Läheiset, Psykososiaaliset stressitekijät)

<i>Ota selvää potilaan omista keinoista selvitä ongelman kanssa.</i>	11. Ihmisillä voi olla monenlaisia keinoja selvittää ongelmien, kuten [ONGELMAN] kanssa. Mitä sinä olet tehnyt selviytyäksesi [ONGELMASI] kanssa?
--	---

AIKAISEMPI AVUN HAKEMINEN

(Selviytyminen ja avun hakeminen, Uskonto ja hengellisyys, läkkäät, Läheiset, Psykososiaaliset kuormitustekijät, Maahanmuuttajat ja pakolaiset, Sosiaalinen verkosto, Hoitosuhde)

Pyydä haastateltavaa kertomaan erilaisista avuntarjoajista ja apukeinoista (esim. terveydenhuolto, mielenterveyspalvelut, tukiryhmät, työhön liittyvä ohjaus, kansanparannus, uskonnollinen tai hengellinen tuki, muut perinteiset tai vaihtoehtoiset hoitomuodot).

Kysy tarvittaessa tarkentavia kysymyksiä (esim. "Mitä muuta apua olet hyödyntänyt?").

Selvitä haastateltavan kokemuksia aikaisemmasta avusta ja hänen suhtautumistaan siihen.

12. Ihmiset hakevat apua ongelmiinsa usein monilta eri tahoilta, kuten erilaisilta lääkäreiltä, auttajilta tai parantajilta. Millaista hoitoa, apua, neuvoja tai parannusta sinä olet hakenut [ONGELMAASI] aikaisemmin?

JATKA, JOS HAASTATELTAVA EI KUVAA SAAMANSA AVUN HYÖTYÄ:

Minkälainen apu tai hoito oli sinulle hyödyllisintä? Entä hyödytöntä?

ESTEET

(Selviytyminen ja avun hakeminen, Uskonto ja hengellisyys, läkkäät, Psykososiaaliset kuormitustekijät, Maahanmuuttajat ja pakolaiset, Sosiaalinen verkosto, Hoitosuhde)

Selvitä sosiaalisten esteiden merkitystä avun hakemiselle, hoitoon pääsulle ja aikaisemman hoidon toteutumiselle.

Kysy tarvittaessa tarkentavia kysymyksiä (esim. "Mikä muodostui esteeksi?")

13. Onko jokin estänyt sinua saamasta tarvitsemaasi apua?

TARJOA TARVITTAESSA EHDOTUKSIA:

Esimerkiksi raha, työhön tai perheeseen liittyvät velvoitteet, leimautuminen tai syrjintä tai sellaisten palveluiden puute, joissa ymmärrettäisiin kieltäsi tai taustaasi?

AJANKOHTAISEN AVUN HAKEMISEEN LIITTYVÄT KULTTUURISET TEKIJÄT

TOIVEET

(Sosiaalinen verkosto, Läheiset, Uskonto ja hengellisyys, läkkäät, Selviytyminen ja avun hakeminen)

Selvitä haastateltavan ajankohtaisia tarpeita ja odotuksia avun saamisen suhteen.

Jatka, jos haastateltava nimeää vain yhden keinon tai tahon (esim. "Millainen muu apu voisi olla sinulle tällä hetkellä hyödyksi?").

Keskity sosiaalisen verkoston avun hakemista koskeviin näkemyksiin.

Keskustellaan nyt hieman enemmän tarvitsemastasi avusta.

14. Minkälainen apu olisi mielestäsi sinulle tällä hetkellä [ONGELMAASI] kaikkein hyödyllisintä?

15. Onko jotain muunlaista apua, jota perheesi, ystäväsi tai muut ihmiset ovat sinulle ehdottaneet?

HOITOSUHDE

(Hoitosuhde, läkkäät)

Pyydä haastateltavaa kertomaan mahdollisista hoitavaan tahoon tai potilassuhteeseen liittyvistä huolenaiheista, kuten koetusta syrjinnästä, kieliongelmistä tai kulttuurisista eroista, jotka saattavat vähentää myönteistä suhtautumista tai vaikeuttaa kommunikaatiota tai hoidon toteuttamista.

Kysy tarvittaessa tarkentavia kysymyksiä (esim. "Millä tavalla?").

Ota puheeksi mahdollisesti aikaisemmin esiin tulleet hoidon esteet tai hoitavaan tahoon ja potilassuhteeseen liittyvät ongelmat.

Joskus hoitavat henkilöt ja potilaat ymmärtävät toisiaan väärin, koska heillä on erilainen tausta tai erilaiset odotukset.

16. Onko sinulla ollut huolta väärinymmärretyksi tulemisesta ja voisimmeko tehdä jotain, jotta tarjoamamme apu vastaisi tarpeitasi?